

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete med
extra anpassningar vid Alviksskolan i
Stockholms kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Alviksskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges

¹ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 §

stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.²

Stöd för arbetet med extra anpassningar återfinns förutom i skollagen främst i Skolverkets *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.³

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolans arbete med extra anpassningar under hösten 2015 och våren 2016 med stöd av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Granskningen vid Alviksskolan i Stockholms kommun ingår i detta projekt.

Alviksskolan besöktes den 9 till 11 februari 2016. Ansvarig inspektör från Skolinspektionen har varit utredare Stina Linder. Från SPSM har rådgivaren Marie Fogelberg deltagit. I denna rapport redovisas iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolans arbete med extra anpassningar genomförs i ytterligare 14 kommunala skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Alviksskolan

Alviksskolan är belägen i Bromma i Stockholms kommun. Vid tidpunkten för granskningen har skolan cirka 1100 elever i förskoleklass och årskurserna 1-9. Skolenheten är uppdelad i sex mindre enheter, varav enheten Ulvsundaskolan ligger en bit ifrån Alviksskolan. Skolan leds av en rektor och varje mindre enhet har en biträdande rektor.

Elevhälsan vid skolan består av skolsköterska, kurator, psykolog, specialpedagog och speciallärare.

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) gick det 13,3 elever per heltidsanställd lärare under läsåret 2014/25, detta kan jämföras med rikets snitt på 12.1.

I årskurs 4 finns det en klass med 23 elever. En lärare har ansvaret för undervisningen i matematik, SO och engelska, denna lärare är även klassföreståndare/mentor för klassen. En annan lärare undervisar i ämnena svenska, bild och

² Skollagen (2010:800) 3 kap. 5a §

³ SKOLFS 2014:40

NO. Utöver dessa två lärare sker undervisningen av lärare som undervisar endast i ett ämne i klassen. Från och med vårterminens start finns även en resurs kopplad till klassen under skoldagen.

De två elever som Skolinspektionen följt i denna granskning går i årskurs 4. Eleverna kallas i denna rapport för "Lisen" och "Ali", dessa namn är fiktiva och används för att underlätta läsningen. Skolinspektionen har inför granskningsbesöket begärt att få ta del av den dokumentation som finns kring eleverna i form av skriftliga individuella utvecklingsplaner (IUP), eventuella utredningar inför beslut om särskilt stöd, dokumentation av extra anpassningar kring eleven, samt annan beskrivning av skolans arbete för att identifiera elever som kan vara i behov av extra anpassningar.

Inför granskningen har skolan skickat in elevernas IUP för skolåren 1-4. Utöver det har Skolinspektionen för båda eleverna mottagit åtgärdsprogram från tidigare årskurser som idag är avslutade. Det finns även dokumentation från elevhälsomöten där elevernas vårdnadshavare deltagit, dessa genomfördes i januari respektive februari 2016.

Skolinspektionen har även tagit del av skolans elevhälsoplan för 2016 där skolan beskriver sina rutiner, ansvar och beslutsgång. I elevhälsoplanen finns det riktlinjer för hur skolans personal ska dokumentera elevers utveckling mot kunskapsmål och kunskapskrav. Det finns bland annat en checklista med förslag på extra anpassningar som kan användas som grund när en elev är i behov av stöd. Checklistan föreslås följa med i elevens IUP som dokumentation av extra anpassningar. Denna checklista har skolan nyligen börjat arbeta med och finns inte med i den dokumentation som skolan bifogat om eleverna.

Resultat

1 Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?

Här granskas om lärare och annan skolpersonal har och har haft ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt identifiera elevens behov av extra anpassningar. Dessutom granskas om extra anpassningar skyndsamt satts in, att de dokumenteras samt om dessa följs upp för att säkerställa att de har avsedd effekt och annars korrigeras.

1.1 Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?

För att ta reda på hur skolan arbetar för att uppmärksamma elever i behov av extra anpassningar genomfördes bland annat en intervju med lärare som undervisat i tidigare årskurser. I den intervjun framkom att skolan har rutiner för screening i tidiga årskurser samt att undervisande lärare i svenska löpande genomför läsningstest med eleverna. Det framkommer vidare att skolan genomför konferenser inför skolår 4 där lärarna delger information kring alla elever. Där tar man upp elevers behov, pratar om hur det gått på nationella prov i årskurs 3, samt lämnar en skriftlig sammanställning över de insatser som satts in under årskurs 1-3. Skolinspektionen genomförde även en intervju med undervisande lärare i årskurs 4. I den intervjun bekräftar lärarna rutinen att de har överlämnandekonferens inför årskurs 4.

I intervjun med lärarna från årskurs 4 framkommer vidare att det i början av årskurs 4 genomförs en kartläggning av elevernas kunskaper i svenska och matematik. Lärarna uppger att det är skolans specialpedagog och speciallärare som genomför dessa tester. Detta bekräftade även elevhälsan i intervju som berättar att kartläggningen består av ett test i matematik och högläsning i svenska.

Lärare, elevhälsa och biträdande rektorn uppger enstämmigt i intervju att skolan har möten varje vecka där de träffas tillsammans. Var fjärde vecka är mötet inplanerat för "elevprat" då man kan ta upp elevärenden. I intervju med biträdande rektorn framkommer att för årskurs 4 deltar de lärare som har mest undervisning i klassen, specialpedagogerna cirkulerar mellan möten och de lärare som undervisar i ett fåtal ämnen deltar vid behov. Enligt biträdande rektorn planeras de veckovisa mötena upp utifrån arbetslagets önskemål, vad de själva vill ta upp och diskutera.

Lärarna som undervisar i årskurs 4 uppger i intervju att stödet från elevhälsan, när det gäller extra anpassningar, framförallt sker i förbifarten och att det inte tas upp på möten. Lärarna uppger vidare att de inte direkt pratar om elevens behov, till exempel på vilket sätt en elev lär sig bäst, utan att samtalen handlar mer om vad de kan erbjuda för typ av anpassningar till eleverna utifrån vad som är möjligt att genomföra.

Vidare framkommer i intervju med lärare i årskurs 4 att lärarna ganska snabbt i den vanliga undervisningen upptäcker elevernas behov av extra anpassningar. Vidare säger lärarna att skolan har utvecklingssamtal varje termin. Vid dessa möten skrivs en framåtsyftande planering för eleverna och de extra anpassningar som satts in dokumenteras. Dessa möten sker tillsammans med elev och elevens vårdnadshavare. Detta bekräftas i intervju med vårdnadshavare.

Eleven Lisen

Skolinspektionen har följt eleven Lisen på ett antal lektioner. Lisen har gått på Alviksskolan från förskoleklass till årskurs 4. Under detta läsår har Lisen haft extra anpassningar, dessa finns dokumenterade i elevens IUP. Lisen bedöms vara i riskzon att inte klara av kunskapskraven i svenska och matematik, men bedöms inte längre vara i behov av särskilt stöd för att klara av kunskapskraven. Lisen hade åtgärdsprogram under tidigare årskurser.

I intervju med vårdnadshavare framkommer att utvecklingssamtal sker varje termin och att information via mail från mentor fungerar bra. I början av vårterminen kallade skolan till ett extra möte för att prata om hur det går för Lisen i skolan samt att vårdnadshavare fick information om vilka extra anpassningar som satts in.

Eleven Ali

Skolinspektionen har även följt eleven Ali. Ali har gått på Alviksskolan hela sin skolgång. Under detta läsår har Ali bedömts vara i behov av extra anpassningar då lärarna gör bedömningen att Ali befaras inte uppnå kunskapskraven i svenska och matematik. Alis extra anpassningar finns dokumenterat i elevens IUP. Ali har under tidigare läsår haft särskilt stöd och åtgärdsprogram, men idag är åtgärdsprogrammet avslutat.

I intervju med vårdnadshavaren framkommer att en av Alis vårdnadshavare var på skolbesök i årskurs 2, detta föranlett av att lärare hört av sig och berättat att de upplevde Ali som stökig. Vårdnadshavaren uppger att i samband med detta insåg de att Ali låg efter sina klasskamrater i kunskapsutvecklingen. Efter detta uppdagats erhöll Ali i samråd med lärare en satsning på läsning och ett åtgärdsprogram upprättades.

Vårdnadshavare uppger att de haft utvecklingssamtal, samt att de utöver det blev kallade till skolan några veckor in på vårterminen. På det samtalet berättade lärare för vårdnadshavare hur Ali ligger till i förhållande till kunskapskraven och vårdnadshavare fick information om vilka extra anpassningar som satts in.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan delvis har ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar. Framförallt visar granskningen att skolan har metoder för att upptäcka elever som befaras inte uppnå kunskapskraven. Elevens undervisande lärare samverkar för att identifiera elevens behov av extra anpassningar och elevhälsan är delaktiga i arbetet att upptäcka elever som befaras inte uppnå kunskapskraven. Elevens vårdnadshavare ges möjlighet att samverka och skolan identifierar även andra svårigheter i skolsituationen som kan påverka elevens kunskapsutveckling negativt.

Dock visar granskningen att skolan inte använder sig av elevhälsan i analysarbetet av att identifiera elevens behov, även om de är delaktiga i arbetet för att identifiera hur eleverna ligger till i förhållande till kunskapskrav.

1.2 Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?

I intervju med lärarna framkommer att de i början av årskurs 4, direkt efter att elevhälsan genomfört screening i klassen, satte in extra anpassningar. Till exempel tog skolans specialpedagog och speciallärare var sin liten elevgrupp i matematik och svenska för att ge extra träning. Detta bekräftas i intervju med elevhälsan.

Av lärarna framkommer vidare att de i början av höstterminen tänkte igenom placering i klassrummet och andra anpassningar som var tänkbara för eleverna. Lärarna berättar dock att en stor del av lärarnas tid i klassrummet behövs till elever i behov av särskilt stöd. Lärarna berättar vidare att de har önskat mer personella resurser i klassen under höstterminen. I intervju med biträdande rektorn framkommer att skolan under höstterminen organiserade sig på så vis att alla klasser i årskurs 4 delade på en resurs som gick runt i klasserna. Av skolans rektor framkommer i intervju att rektorn fick kännedom om behoven i årskurs 4 under höstlovet, att det behövs mer stöd än vad mentor kan ge. Rektorn uppger vidare att det dröjde till efter jul innan det sattes in mer resurser i klassen, i form av en resursperson under hela skoldagen.

Skolinspektionen har även tagit del dokumentation av elevernas extra anpassningar. I elevernas IUP som är daterad den 25 september 2015 finns ett antal extra anpassningar noterade för eleverna.

Lisen

Den intervjuade vårdnadshavaren uppger att det från början av höstterminen fanns möjlighet för Lisen att gå på läxhjälp, samt att specialpedagogen träffade Lisen ibland i liten grupp. Senare under hösten hade vårdnadshavarna möte med skolans personal angående Lisens stödbehov, vid det mötet pratades det om vilka extra anpassningar som Lisen har behov av. På det mötet önskade Lisens vårdnadshavare att Lisen skulle erbjudas en resursperson i klassrummet. Enligt vårdnadshavare dröjde det sedan till efter jul innan resurspersonen blev tillgänglig för Lisen som en extra anpassning.

Ali

I intervju med vårdnadshavare framkommer det att Ali fick extra anpassningar i början av höstterminen i form av stöd i liten grupp under ett antal veckor. Senare under hösten hade vårdnadshavarna ett möte med skolans personal där vårdnadshavarna blev informerade att alla extra anpassningar som Ali har behov av inte kan sättas in. Vårdnadshavaren säger i intervju att denne *"fick reda på att det var många elever i klassen med stora behov, och att Ali inte kunde få lika mycket stöd som tidigare därför"*. Några veckor in på vårterminen hade vårdnadshavarna ett nytt möte med skolans personal, då fick de informationen att Ali kanske skulle få ingå i liten grupp igen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan inte alltid sätter in extra anpassningar skyndsamt. Granskningen visar att ett antal av de beslutade extra anpassningarna först sattes in efter flera månader. Skolan påbörjar dock arbetet med de flesta extra anpassningar direkt när de identifierat att eleven kan vara i behov av extra anpassningar. Elevernas IUP innehåller omdömen om elevens kunskapsutveckling samt en sammanfattning om vilka extra anpassningar som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven.

1.3 Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?

I intervju med lärarna från årskurs 4 framkommer att lärarna löpande i det dagliga arbetet pratar med varandra om eleverna och hur de ska stötta dem på bästa sätt. Det framkommer dock att dessa samtal till största del handlar om elever som har behov av särskilt stöd. Det finns även tillfällen där elever i behov av extra anpassningar tas upp, men dessa samtal sker informellt, uppger lärarna.

Lärarna från årskurs 4 uppger fortsättningsvis att elevernas vårdnadshavare bjuds in till skolan på utvecklingssamtal. Utöver det har både Ali och Lisens

vårdnadshavare deltagit på elevhälsomöte under vårterminen, där även elevhälsan deltog, där uppföljning av extra anpassningar diskuterades.

I skolans elevhälsoplan för läsåret 2016 finns det en beskrivning av skolans arbete med elevernas kunskapsutveckling "*Dokumentation av elevs utveckling mot kunskapsmål och kunskapskrav*". I den beskrivningen står det inget om uppföljning av extra anpassningar, att de till exempel vid behov ska korrigeras. Det står dock att om eleven riskerar att inte nå de lägsta kunskapskraven ska det anmälas till rektorn.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan inte i tillräcklig omfattning kontinuerligt följer upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras. Lärarna har avsatt tid för att ges möjlighet att diskutera elevernas utveckling mot kunskapskraven och elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta vid möten där uppföljning kan diskuteras. Granskningen visar dock att lärarna inte tillräcklig grad följer upp elevens extra anpassningar och gör en avvägning om de har avsedd effekt eller ej. Lärarna använder sig inte rutinemässigt av metoder/verktyg för att identifiera effekten av de extra anpassningarna på elevernas kunskapsnivå och kunskapsutveckling.

2 Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?

Här granskas om skolans bild av elevens behov avviker väsentligt från det konstaterande av elevens behov som SPSM tillsammans med Skolinspektionen gör. Granskningen ska utreda om läraren har en tydlig bild av elevens behov.

Skolans rektor uppger i intervju att det är mentorernas ansvar att se till att klassens elever med stödbehov erhåller extra anpassningar. Om extra anpassningar inte räcker till ska mentor ta kontakt med skolans specialpedagog och det diskuteras hur man ska gå vidare. I intervju med biträdande rektorn framkommer också att det är mentors ansvar att utforma extra anpassningar utifrån elevens behov. Enligt biträdande rektorn görs detta i samråd med eleven. Om läraren känner sig osäker att hitta anpassningar som utgår från elevens behov kan biträdande rektorn finnas som stöd.

Enligt elevhälsan ska undervisande lärare som upptäcker att en elev har behov av extra anpassningar i första hand prata med klassens mentor. Det framkommer vidare i intervjun att elevhälsan anser att det inte är helt tydligt vilket stöd som sätts in för eleverna. Lärare som undervisat i tidigare årskurser uppger i

intervju att efter lagändringen om extra anpassningar för ca ett och ett halvt år sedan har inte skolan haft tydliga rutiner kring arbetet med extra anpassningar.

I intervju med lärare från årskurs 4 framkommer att lärarna saknar stöd för att utreda elevers behov av extra anpassningar. Lärarna nämner till exempel att de sällan får stöd i att tolka medicinska utredningar som är genomförda, samt att samtal om elevers behov och hur en elev lär sig bäst inte så ofta förekommer. Rektorn bemöter detta genom att uppge att det finns möjlighet för lärarna att boka in tider för handledning.

Lisen

I Lisens senaste IUP, daterad 25 september 2015, finns det dokumenterat att *"eleven hänger med bra i undervisningen. Eleven behöver öva mer på att läsa för att förbättra både sitt läsflyt och sin läsförståelse"*.

Från elevhälsomötet, vårterminen 2016, finns dokumenterat att *"eleven har ett långsamt arbetstempo och behöver extra tid för att genomföra sina arbetsuppgifter samt täta återkopplingar från en vuxen så att arbetet inte avstannar. Eleven tappar lätt koncentrationen och blir lätt störd. Eleven har svårt att formulera sig i skrift samt att sammanfatta, återberätta och se helheter"*.

I intervju med lärare från tidigare årskurser framkom en beskrivning av eleven. Exempelvis att eleven har svårt att få något gjort, att eleven har haft stöd tidigare under årskurs 1 och 2. Läraren upplevde även att Lisen har svårt att läsa och att det saknas strategier för läsning. Det framkommer vidare att Lisen har svårt att starta upp själv och behov av enskilda genomgångar. Lisen behöver träna självständiga strukturer och läraren uppger att stora klasser inte är gynnsamma för Lisen. I intervjun framkommer även att Lisen har svag tidsuppfattning och att eleven ofta stannade efter skoltid för att jobba ikapp samt att Nationella proven gick över förväntan. Skolinspektionen kan konstatera att endast ett fåtal av dessa behov finns nämnda i den dokumentation som skickats in i samband med granskningen.

Lärare som undervisar i årskurs 4 uppger i intervju att Lisen arbetar långsamt och har svårt att se helheten, Lisen fastnar i detaljer. Eleven har även svårt att skriva en sammanhängande text, att hålla en röd tråd till exempel. Lärarna tillägger att Lisen är mycket motiverad och intresserad, tycker det är roligt att gå i skolan.

I intervju med elevhälsan framkommer att Lisen har behov att förbättra sin läsning, detta visade sig i screeningen i början av höstterminen. Det framkommer vidare att Lisen har haft stöd i matematik.

När Skolinspektionen intervjuar Lisen så framkommer att eleven gillar att arbeta med skrivuppgifter när man ska svara på frågor till en text. Lisen säger dock att om man ska skriva längre texter upplever Lisen det lite enklare att skriva på dator. Lisen upplever även att förståelsen ökar när man kan lyssna till en bok istället för att läsa.

Lisens vårdnadshavare uppger i intervju att Lisen får mycket stöd i skolan, till exempel de extra anpassningar som finns dokumenterade från elevhälsomötet tidigare under vårterminen. Det framkommer till exempel att vårdnadshavare är glad över den resursperson som finns i klassen och att resursen som tillkommit delvis är till för Lisen. *"Det jag inte vet är om resursen är för Lisen eller om de allmänt tycker att klassen behöver det"*. Vidare framkommer av vårdnadshavaren att Lisen behöver studiero och har egentligen inga problem med inläring, men att Lisen inte gillar förändringar.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden att Lisen har behov av:

- Tydliga beting som inte sträcker sig över för lång tid.
- Stöd för att komma igång med skolarbete samt för att komma vidare och inte fastna i detaljer.
- Placering i klassrummet som ger kontakt med läraren
- Anpassat material för att hålla koncentrationen uppe, samt ges möjlighet att lyssna istället för läsa.
- Att förbättra sin läsförståelse
- Tid att slutföra sina uppgifter

Lisen har behov av att få ett tydligt beting där arbetsuppgiften är avgränsad så att eleven förstår vad som förväntas arbetas med. Observationerna visar att Lisen tappar fokus efter en stund då Lisen börjar titta på bilder och/eller rita. Om uppgifterna är avgränsade, som till exempel att svara på frågor till en sida i arbetsboken, då flyter arbetet på bra. När uppgifterna blir otydligare behöver Lisen stöd under arbetets gång för att komma vidare. Oavsett vilken typ av uppgift det är har Lisen behov av en muntlig instruktion för att komma igång. Eftersom att Lisen behöver instruktioner, bekräftelse och påminnelser under arbetets gång är det viktigt att Lisen placeras så att läraren på ett enkelt sätt kan ge denna hjälp.

Observationerna visar även att Lisen i viss mån behöver anpassat material för att hålla sin koncentration uppe och inte fastna i detaljer. Detta visade sig tydligt vid tyst läsning. Läseboken har så många intressanta bilder att läsningen

inte blir av. För att eleven ska bibehålla sin energi för läsningen så att läsförståelsen inte går förlorad finns behov av en anpassad bok. Alternativt att lärarna tydliggör syftet med läsningen och ger fler påminnelser att fortsätta läsa. Under ett av läspassen fick Lisen läsa högt för sin lärare och efter det fortsatte Lisen sin läsning en stund. Ett annat läspass kom läraren aldrig förbi och Lisen läste ingenting alls utan tittade bara på bilderna.

Lisen säger själv att det är lättare att lyssna än att läsa. Detta visade sig även i observationerna där Lisen hängde med bättre när läraren har genomgång än när det är läsning. Det blev tydligt när Lisen svarade på frågor och även skratade högt till något som lät roligt när läraren hade högläsning. Observationerna visar även att Lisen har en strategi för att komma på svar på frågor genom att lyssna på vad lärare och klasskamrater pratar om, för att sen skriva ned det. Vidare visar det sig att Lisen vill göra bra ifrån sig, men att det behövs tid för att lösa uppgifterna. Vid en av observationerna sitter Lisen kvar, trots att de andra eleverna börjar gå ut på rast, för att hinna slutföra arbetsuppgiften.

Ali

I Alis senaste IUP, daterad 25 september 2015, finns det dokumenterat att *"eleven kan oftast koncentrera sig och försöker alltid göra sitt bästa. Eleven arbetar och skriver ganska långsamt vilket gör att han inte alltid hinner med alla arbetsuppgifter på en lektion. Eleven behöver öva mer på att läsa"*.

Från elevhälsomötet, vårterminen 2016, finns dokumenterat att *"eleven har ett långsamt arbetstempo och behöver extra tid för att genomföra sina arbetsuppgifter samt täta återkopplingar från en vuxen så att arbetet inte avstannar. Eleven tappar lätt koncentrationen och blir lätt störd. Eleven har svårt att formulera sig muntligt och skriftligt, samt se helheter och andras perspektiv"*.

Lärare som undervisar i årskurs 4 uppger i intervju att det går långsamt för Ali och att eleven har svårigheter att reflektera över sin egen text. Ibland har Ali också svårt att komma igång i arbete.

I intervju med elevhälsan framkommer att Ali har behov att förbättra sin läsning, detta visade sig i screeningen i början av höstterminen. Det framkommer vidare att Ali har haft stöd i matematik under höstterminen.

När Skolinspektionen intervjuar Ali så framkommer att eleven gillar när man får lyssna till något innan man ska vara på frågor. Ali säger att det är tröttsamt att läsa och att ibland när han inte orkar läsa mer börjar rita istället. Ali berättar att när det blir för svårt så dricker han något, eller börjar rita. Om något blir för svårt, och om Ali inte får hjälp, då fyller Ali i uppgifterna ändå berättar han. Ali säger att han räcker upp handen när han inte förstår, men tillägger att ibland sitter han bara stilla också.

Vårdnadshavaren uppger i intervju att de försöker läsa mycket hemma, familjen tycker det är viktigt med språket. Vårdnadshavaren säger att Ali behöver förbättra sin läsning och sina kunskaper i matematik. Det framkommer i intervju att vårdnadshavaren anser att Ali behöver mycket vuxenstöd, att det fungerar bättre för Ali när han får delta i liten grupp. Ali behöver träna mer på sin förståelse och det går lättare i ett mindre sammanhang säger vårdnadshavaren. Till exempel säger denne att Ali kan ge sken av att förstå en text, men det går så långsamt att läsa att det påverkar möjligheten att lösa uppgiften som kommer efter. Om vårdnadshavaren pratar igenom uppgiften med Ali innan han ska göra den, går det bättre. Vidare framkommer att Ali hade mer stöd i årskurs 3 och att vårdnadshavaren upplever att det gick lättare då.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden att Ali har behov av:

- Återkoppling under arbetets gång
- Tydligt beting, gärna uppdelat i moment
- Placering i klassrummet som ger kontakt med läraren
- Att förbättra sin läsförståelse

Ali har behov av att individuellt få förtydliganden av instruktioner samt få en tydlig bild av vad som förväntas arbeta med under lektionen. Observationer visar att Ali har bråttom att bli klar med sin uppgift även om det inte är helt klart för eleven vad han förväntas göra. När eleven får återkoppling under arbetets gång och eventuellt en korrigerande i hur uppgiften ska lösas, så visar observationerna att det går bättre för Ali. Vid ett tillfälle observerades att Ali gjorde sina uppgifter snabbt, bland de första i klassen, och när läraren ställde frågor kring hur det gått visade det sig att alla moment i uppgiften inte var genomförda. Läraren hade då sagt att *"när uppgiften är klar får ni rita"* och Ali ville gärna rita. Vid observationer visade det sig även att Ali mår bra av att få arbetsuppgifterna uppdelade i moment. Eleven har behov av att komma till svaret på en gång, och vill därför hoppa över de första stegen i arbetsuppgiften *"jag vill inte glömma svaret"* säger Ali. Även elevens vårdnadshavare var inne på detta under intervjun, att om Ali läser för länge har han glömt vad han ska göra efteråt.

Ali har även behov av att förbättra sin läsförståelse. När Ali läser i sin tystläsningsbok så tappar han ofta koncentrationen, dels av störande moment från klasskompis och dels av att boken är komplicerad. För att Ali ska hålla fokus i läsningen, och att inte läsförståelsen ska gå förlorad, behöver han uppmuntran från sin lärare att komma vidare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans bild av elevens behov till stora delar stämmer överens med den bild som Skolinspektionen och SPSM får vid granskningen. Trots detta visar granskningen att skolan inte gjort en tillräcklig analys av elevernas förutsättningar och behov. Granskningen visar att båda eleverna har ett stort behov av att få tydliga beting som är avgränsade och/eller uppdelade i moment för att eleverna ska förstå vad som förväntas och att arbetet ska ske självständigt. Dessa behov är inte identifierade av skolan.

3 Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Här granskas om de extra anpassningar eleven får matchar elevens verkliga behov i de enskilda fallen. Det kan avse olika dimensioner av extra anpassningar, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen.

I elevernas IUP och i den dokumentation som båda eleverna har från ett särskilt elevhälsomöte framgår det att eleverna har nytta av en resursperson i klassrummet. Av observationerna som Skolinspektionen genomfört framgår det att resursen inte finns tillgänglig inne i klassrummet och att resursen inte är inblandad i arbetet med de observerade eleverna. Lärarna uppger i intervju att resursen behövs utanför klassrummet för en annan elevs räkning. Lärarna säger att den lösningen i och för sig betyder att det finns mer tid för lärarna inne i klassrummet och att de på så vis hinner med att genomföra extra anpassningar på ett bättre sätt.

Observationerna visar att lärarna har ambitionen att genomföra de extra anpassningar som eleverna har behov av. Lärarna har en hög aktivitetsnivå inne i klassrummet och delar sin uppmärksamhet mellan de elever som har behov av särskilt stöd, de elever som har behov av extra anpassningar samt övriga elever.

I intervju uppger lärarna att de upplever det svårt att hinna hjälpa eleverna så mycket som eleverna behöver. *"Prioriteringsordningen blir de svåraste först, för de försvinner iväg på golvet annars, kastar stolar och låter mycket, stör andra"*. Lärarna säger även att det finns extra anpassningar i elevers dokumentation som inte genomförs i verkligheten, mestadels på grund av att det finns andra elever med större behov.

I Skolinspektionens intervjuer med vårdnadshavare framkommer i båda intervjuerna att vårdnadshavarna har tilltro till sina barns lärare. Dock framkommer att de till exempel tror att resurspersonen finns som stöd till deras barn. Alis

vårdnadshavare uppger även att det från skolan vid två tillfällen har framkommit att skolan behöver prioritera andra elever framför Ali.

Lisen

I Lisens IUP och från elevhälsomöte finns det antal extra anpassningar noterade:

- *Täta återkopplingar under lektioner för att kolla att arbetet fortgår.*
- *Sitta långt fram i klassrummet för att lättare hålla uppmärksamheten på tavlan*
- *Det finns en resursperson i klassen som är med på alla lektioner, det gör att Lisen får större möjlighet till hjälp.*
- *Delta på studiestödet varje måndag 14.25–15.25 där Lisen kan arbeta färdigt med uppgifter som eleven inte har hunnit färdigställa i undervisningen*
- *Två lektioner i veckan har mentor särskilt stöd i klassen och arbetar tillsammans med en mindre grupp elever där Lisen oftast är med.*
- *Egen dator som Lisen får använda när eleven ska skriva texter och svara på frågor.*
- *Använda inläsningstjänst för att lyssna på böcker istället för att läsa i de fall där det kan underlätta inläringen.*
- *Lästräning i mindre grupp tillsammans med speciallärare under hösten. Skrivträning pågår just nu.*
- *Extra stöd i matematik i mindre grupp tillsammans med en specialpedagog en mattelektion i veckan.*

Ali

I Alis IUP och från elevhälsomöte finns det antal extra anpassningar noterade:

- *Lästräning 3x15min per vecka med spec.*
- *Gå på läxhjälp*
- *Mindre grupp på matematiken en gång i veckan*
- *Får ta kortare pauser*
- *Sitter långt fram*
- *Få tid att skriva av från tavlan*
- *En resursperson tillgänglig för mer hjälp*
- *Mentor har liten grupp där V ofta deltar (2 ggr i veckan)*
- *Får använda hörselkåpor*
- *Får använda grupprummet ibland*
- *Läraren ger Ali täta återkopplingar under lektionens gång för att hjälpa honom att hålla arbetstempot uppe*

Lisen och Ali

I intervju med lärare från årskurs 4 framkommer som tidigare nämnts att Lisen och Ali inte har samtliga extra anpassningar i verkligheten. Enligt lärarna är elevernas faktiska extra anpassningar en ljudbok till läxboken, att sitta långt fram i klassrummet, få täta återkopplingar under lektionen och matematikstöd i liten grupp tillsammans med specialpedagog. Mentor har även tid som resurs i klassen två lektioner i veckan då mentor ibland arbetar tillsammans med eleverna. Specifikt för Lisen så erbjuds även en dator som erhållits efter jullovet som kan användas vid längre skrivuppgifter. Ett flertal av dessa extra anpassningar var synliga i Skolinspektionens observationer.

Observationerna visar att eleverna har placerats långt fram i klassrummet och att lärarna har för vana att gå förbi eleverna under lektionen. Dock visar observationerna att lärarna inte hinner stanna hos eleverna i tillräcklig tid för att kunna ge det stöd som eleverna har behov av.

Båda eleverna har inskrivet att de lästränar varje vecka, men Skolinspektionen konstaterar att detta genomfördes i början av höstterminen och är inte pågående nu. Detta bekräftas i intervju med undervisande lärare och vårdnadshavare.

När det gäller läxhjälp/studiestöd så är det endast sporadiskt som eleverna deltar. Resurspersonen i klassrummet är inte tillgänglig för eleverna och korta pauser, tid att skriva av tavlan, använda hörselkåpor samt användning av grupprum har inte använts under de observerade lektionerna. Skolinspektionen kan konstatera att eleverna har fler dokumenterade extra anpassningar än vad de erhåller i verkligheten.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans extra anpassningar i låg grad ges utifrån elevernas förutsättningar och behov. Detta till stor del på grund av att det finns dokumenterade relevanta extra anpassningar i elevernas IUP som inte infrias i verkligheten. Lärarna stannar inte tillräckligt lång tid vid eleverna för att säkerställa att eleverna förstått, ger inte eleverna tillräckligt med tid för att slutföra uppgifter samt att en av eleverna inte ges anpassat material i vissa skolmoment. I elevernas dokumentation kan man även utläsa att de är betjänta av en resursperson i klassrummet, vilket de inte har tillgång till i verkligheten.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever som inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven och som inte får särskilt stöd får extra anpassningar i undervisningen som utgår från deras förutsättningar och behov så

att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Följande frågeställning är aktuell:

Får elever i behov av extra anpassningar en undervisning som möter deras förutsättningar och behov, så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

För att besvara denna huvudfrågeställning ställs följande delfrågor i granskningen.

1. Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?
 - 1.1. Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?
 - 1.2. Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?
 - 1.3. Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?
2. Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?
3. Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Metod och material

Kvalitetsgranskningen har en fallstudiedesign. Granskningen avgränsas till skolformen grundskolor och årskurs 4 och genomförs i två steg genom att först ta reda på elevernas behov för att i steg två granska hur skolan möter dessa i ett tidigt skede.

Skolinspektionen har tagit del av elevernas skriftliga individuella utvecklingsplaner från årskurs 1-4 och andra dokument som skolan har avseende de berörda eleverna inför intervjuer och observationer.

Lektionsobservationer genomförts i ett urval av ämnen som eleven har samt specifikt i det ämne (svenska och/eller matematik) där eleven inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven. Intervjuer med elever, vårdnadshavare, lärare, elevhälsa och rektorn har också genomförts.